

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn ändras så att den partiella vårdpenningen höjs från nuvarande 70 euro till 90 euro per kalendermånad och så att rätten till partiell vårdpenning utvidgas till att omfatta även företagare.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2010.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Partiell vårdpenning

Enligt 13 § 1 mom. i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) har en i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller anställningsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, rätt till partiell vårdpenning. Rätten till partiell vårdpenning utvidgades vid ingången av augusti 2004 till att gälla även under barnets första och andra läsår inom den grundläggande utbildningen.

Partiell vårdpenning betalas för ett barn under tre år. Dessutom betalas den för ett barn som går i grundskolans första eller andra årskurs samt för ett barn som deltar i förskoleundervisning, om barnet som läropliktigt deltar i förskoleundervisningen under läsåret innan barnet börjar i läropliktsskola.

Partiell vårdpenning betalas också för ett barn som omfattas av förlängd läroplikt, till utgången av barnets tredje läsår inom den grundläggande utbildningen. Ett barn omfattas av förlängd läroplikt när barnet blir läropliktigt vid sex års ålder och läroplikten fortgår i 11 år.

Läroplikten börjar vanligen det år då barnet fyller sju år. Enligt 25 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) kan barnet undantagsvis bli läropliktigt redan ett år tidigare, om ett handikapp eller en sjukdom hos barnet medför att de mål som ställts för den grundläggande utbildningen uppenbarligen inte kan nås under nio år. Med stöd av 27 § i lagen om grundläggande utbildning har barn likväl också rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, ifall det på basis av psykologisk och vid behov medicinsk utredning konstateras att barnet inte ännu vid sju års ålder har tillräckliga förutsättningar att inleda skolgången. Enligt 26 a § i lagen om grundläggande utbildning har barn som omfattas av förlängd läroplikt och sådana barn som inleder den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs rätt till förskoleundervisning också det år läroplikten uppkommer.

Betalningen av den partiella vårdpenningen grundar sig på en förälders gällande tjänste- eller anställningsförhållande. En definition av arbetstiden är väsentlig för fastställandet av stödet. En förälder vars arbetstid på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan har rätt partiell vårdpenning.

Partiell vårdpenning betalas inte när bar-

nets förälder eller en annan vårdnadshavare för barnet själv sköter barnet och får stöd för hemvård av barn. Partiell vårdpenning betalas inte för den tid för vilken familjen har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning. Om familjen inte har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning, betalas stödet dock inte för den ovan avsedda tiden enligt sjukförsäkringslagen (1224/2004) har löpt ut. Stödet betalas inte heller för den tid då särskild moderskapspenning utbetalas.

Den partiella vårdpenningen är 70 euro per kalendermånad. Stödet har betalats till den förälder som huvudsakligen sköter barnet. Stödet kan betalas till båda föräldrarna för samma kalendermånad, förutsatt att föräldrarna sköter barnet vid olika tidpunkter. Stödet betalas endast för ett barn åt gången, även om det i familjen finns flera barn som har rätt till stödet.

Det är möjligt att få partiell vårdpenning samtidigt med stöd för privatvård eller stöd för hemvård av barn, om barnet sköts av en annan person än föräldrarna eller en annan vårdnadshavare. Dagvård som ordnas av kommunen är inget hinder för erhållande av partiell vårdpenning.

För att stödet ska kunna beviljas måste föräldern kunna visa att arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan. En arbetstagare ska vid ansökan om partiell vårdpenning förete en utredning från arbetsgivaren över det genomsnittliga antalet arbetstimmar per vecka. Sökanden ska också förete en utredning ur vilken framgår orsaken till att arbetstiden är kortare än vid heltidsarbete. Erhållandet av partiell vårdpenning förutsätter inte nödvändigtvis att den ordinarie arbetstiden uttryckligen förkortas, utan arbetstidens genomsnittliga längd och det faktum att sökanden inte aktivt söker heltidsjobb kan räcka som utredning om att arbetstiden är kortare på grund av vården av barnet.

Utgifterna för den partiella vårdpenningen var år 2008 8,8 miljoner euro, varav andelen för skolelever utgjorde 5,8 miljoner euro. Det har inte skett några större förändringar i de totala utgifterna 2005—2008. Den partiella vårdpenningen har använts i tämligen liten

utsträckning. Partiell vårdpenning betalades i slutet av år 2008 till 10 428 familjer av vilka 7 066 hade barn i förskola eller i skola och 3 362 hade yngre barn.

1.2. Familjeförmåner för företagare

En företagare har för närvarande rätt till stöd för hemvård av barn samt enligt sjukförsäkringslagen rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning och till partiell föräldrapenning. En företagare har enligt sjukförsäkringslagen rätt till partiell föräldrapenning när det arbete som utförs i det egna företaget, för en tid om minst två månader, minskar till 40—60 procent jämfört med tidigare.

Företagare har inte enligt den gällande lagen rätt till partiell vårdpenning. Därmed har inte föräldrar som är företagare möjlighet att arrangera vården av barnet med hjälp av den partiella vårdpenningen, till skillnad från föräldrar som är löntagare.

Det är ofta svårare för en företagare än för en löntagare att samordna arbete och familj, och detta påverkar också ungas och speciellt unga kvinnors villighet att bli företagare. En företagare har ofta oregelbundna arbetstider och arbetsuppgifterna infaller ofta utanför den normala arbetstiden, vilket gör det speciellt besvärligt för föräldrar som är företagare att samordna familje- och arbetslivet. Dessutom tar företagare i snitt ut mindre semester. Speciellt för kvinnliga företagare kulminerar problemen ofta då moderskap, föräldraskap och företagande ska samordnas.

I den fortsatta beredningen av propositionen har man bedömt att förutsättningen för partiell vårdpenning ska bestämmas enhetligt för de föräldrar som är löntagare och för dem som är företagare. Också med tanke på myndigheternas verksamhet blir det här tydligare. Sålunda borde rätten till partiell vårdpenning också för föräldrar som är företagare definieras på basis av antalet arbetstimmar i medeltal per vecka snarare än på basis av en förkortning av arbetstiden.

2. Föreslagna ändringar

I regeringsprogrammet för statsminister Vanhanens II regering står (s. 59, 10.5 Familj-

jernas välfärd) ”För främjande av familjernas välfärd förbättras småbarnsföräldrarnas möjligheter att tillbringa tid med sina barn. Nivån på den partiella vårdpenningen höjs till 90 euro från och med 1.1.2010, så att den bättre kompenserar det lönebortfall som följer av den förkortade arbetstiden. Samtidigt utvidgas den partiella vårdpenningen till att omfatta företagare”.

I regeringsprogrammet konstateras också att regeringen kommer att fortsätta att utveckla företagarnas sociala trygghet och avhjälpa bristerna i den. Också denna förändring är en del av förbättringen av företagarnas sociala trygghet. Målet är också att för enhetliga den sociala tryggheten för löntagare och företagare genom att hjälpa småbarnsföräldrar som är företagare att samordna arbete och familjeliv.

För att främja familjernas välfärd förbättras småbarnsföräldrarnas möjligheter att tillbringa tid med sina barn. Det är ändamålsenligt med tanke på barnens vård och balanserade utveckling att barnens föräldrar har flera individuella möjligheter att samordna familje- och arbetslivet. I anslutning till detta utvecklas också den partiella vårdpenningen som en stödförm vid vården av barnet. Nivån på den partiella vårdpenningen bör höjas så att den bättre än för närvarande kompenserar det lönebortfall som följer av den kortare arbetstiden.

Avsikten med propositionen är att stöda föräldrar med små barn då det gäller att samordna kraven i familje- och arbetslivet. I propositionen ingår två förslag: En höjning av nivån på den partiella vårdpenningen och en utvidgning av rätten till stöd så att rätten också omfattar företagare. Det föreslås att den partiella vårdpenningen höjs från 70 euro till 90 euro och att rätten till partiell vårdpenning utvidgas till att omfatta också företagare.

Det är speciellt utmanande för familjer där föräldrarna är företagare att samordna familje- och arbetslivet, eftersom företagare ofta har oregelbundna arbetstider och arbetsuppgifterna ofta infaller utanför den normala arbetstiden.

En förälder som är företagare ska vid ansökan om partiell vårdpenning för Folkpensionsanstalten förete en tillförlitlig utredning om den arbetstid som vården av barnet med-

för. Av utredningen ska framgå att företagarens arbetstid på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan.

Som företagare betraktas en person som är verksam som företagare och som har en sådan försäkring som avses i lagen om pension för företagare (1272/2006) eller som är verksam som lantbruksföretagare och har en sådan försäkring som avses i 10 § i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006).

Avsikten med en höjning av den partiella vårdpenningen är att bättre än för närvarande kompensera det inkomstbortfall som föranleds av vården av ett barn.

Det föreslås att till 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn fogas bestämmelser om rätten till partiell vårdpenning för en förälder eller annan vårdnadshavare som är företagare. Därtill föreslås att den partiella vårdpenningen höjs från nuvarande 70 euro till 90 euro per kalendermånad. Samtidigt föreslås att paragrafens struktur förnyas.

Paragrafens 1 mom. innehåller grundläggande bestämmelser om vem som har rätt till partiell vårdpenning. Den första meningen i momentet har samma innehåll som den första meningen i 13 § 1 mom. i den gällande lagen. Enligt den betalas partiell vårdpenning till en förälder eller en annan vårdnadshavare som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller anställningsförhållande. Förutsättningen är att personens arbetstid på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att också en förälder eller annan vårdnadshavare som är företagare ska ha rätt till partiell vårdpenning på samma grunder.

Som företagare betraktas en person som har en sådan försäkring som avses i lagen om pension för företagare eller som är verksam som lantbruksföretagare och som har en sådan försäkring som avses i 10 § i lagen om pension för lantbruksföretagare. Enligt den sista meningen i paragrafens 1 mom. kan båda föräldrarna eller vårdnadshavarna få partiell vårdpenning för samma kalendermånad. Förutsättningen är att de inte samtidigt är borta från arbetet för vården av barnet. Bestämmelsen motsvarar i sak i 13 § 5 mom. i

den gällande lagen.

I paragrafens 2 mom. finns bestämmelser om rätten till partiell vårdpenning för föräldrar med barn i skolåldern. Bestämmelsen motsvarar de två sista meningarna i 13 § 1 mom. i den gällande lagen.

I paragrafens 3 mom. bestäms beloppet av den partiella vårdpenningen.

I 4 mom. föreskrivs i vilka fall rätt till partiell vårdpenning inte föreligger. Till sitt sakinhåll motsvarar bestämmelsen den gällande lagen. Den första meningen i momentet motsvarar 13 § 2 mom. i den gällande lagen och den senare delen av momenten motsvarar paragrafens 3 mom.

3. Propositionens konsekvenser

3.1. Ekonomiska konsekvenser

Ungefär 10 000 personer erhåller partiell vårdpenning. En förhöjning av den partiella vårdpenningen från 70 euro till 90 euro per kalendermånad ökar kommunernas årskostnader med 2,6 miljoner euro, varav statsandelen är 1,3 miljoner euro. En utvidgning av den partiella vårdpenningen så att den omfattar företagare ökar kommunernas kostnader med ungefär 0,5 miljoner euro, varav statsandelen är 0,25 miljoner per år. Det bedöms att ungefär 500 företagare kommer att omfattas av den partiella vårdpenningen. Den sammanlagda kostnaden som lagändringen föranleder kommunerna år 2010 är cirka 3,1 miljoner euro, varav statsandelen är 1,55 miljoner euro. Kostnadsökningen har beaktats under moment 28.90.30 i budgetpropositionen för år 2010.

3.2. Konsekvenser i fråga om familjernas ställning

En höjning av nivån på den partiella vårdpenningen skapar bättre möjligheter för familjer att utnyttja förmånen, och sålunda främjar propositionen samordningen av arbete och familj. Därmed kan båda föräldrarna ta ansvar för vården av barnet och ändå delta i arbetslivet.

Utvidgningen av stödet till företagare för-

bättrar företagarnas sociala trygghet genom att skapa enhetlighet mellan småbarnsföräldrar som är företagare och dem som är löntagare. Reformen förbättrar speciellt ställningen för unga kvinnliga företagare. Också företagarfamiljer ska i framtiden smidigare än hittills kunna på barnens villkor, utgående från barnens behov, fatta beslut som gäller arbetslivet.

En bättre samordning än hittills av arbete och föräldraskap har en gynnsam effekt på sysselsättningsgraden, på den befolkningspolitiska utvecklingen och på tillgodoseendet av barnets bästa i vardagen.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten. Vid beredningen har arbets- och näringsministeriet, Företagarna i Finland, och Maa- ja metsätalousuottajain Keskusliitto MTK ry hörts.

Den arbetsgrupp som social- och hälsovårdsministeriet har tillsatt och som har som uppgift att dryfta utvecklingen av den sociala tryggheten för företagare ska slutföra sitt arbete senast 31.10.2009. Arbetsgruppen har även behandlat en utvidgning av den partiella vårdpenningen till att omfatta företagare och har lagt fram ett preliminärt förslag om att utvidgningen ska gälla de företagare som i det egna företaget, på grund av vården av barn, har minskat den genomsnittliga arbetstiden per vecka med minst 25 procent. I arbetsgruppen har funnits företrädare inte bara för social- och hälsovårdsministeriet utan också för arbets- och näringsministeriet. Dessutom har arbetsgruppen som sakkunniga hört organisationer som representerar företagare, arbetsmarknadsorganisationer och Folkpensionsanstalten.

5. Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

6. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 13 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1078/2002 och 1227/2003, som följer:

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller anställningsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning. Rätt till partiell vårdpenning har på samma villkor också en förälder eller en annan vårdnadshavare som är verksam som företagare och som har en sådan försäkring som avses i lagen om pension för företagare (1272/2006) eller som är verksam som lantbruksföretagare och har en sådan försäkring som avses i 10 § i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006). Båda föräldrarna eller vårdnadshavarna har rätt till partiell vårdpenning för samma kalendermånad, om de inte samtidigt är borta från arbetet för vården av barnet.

En förälder eller annan vårdnadshavare har på de villkor som anges i 1 mom. rätt till partiell vårdpenning även under barnets första

och andra läsår inom den grundläggande utbildningen och under läsåret innan barnet börjar i läropliktsskola, om barnet då som läropliktigt deltar i förskoleundervisning. Om barnet omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning, föreligger dock rätt till partiell vårdpenning till utgången av barnets tredje läsår inom den grundläggande utbildningen.

Den partiella vårdpenningen är 90 euro per kalendermånad.

Partiell vårdpenning betalas inte om barnets förälder eller annan vårdnadshavare för barnet själv sköter barnet och får stöd för hemvård av barn. Partiell vårdpenning betalas inte heller för den tid för vilken familjen har rätt till särskild moderskaps-, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller till partiell föräldrapenning. Om familjen inte har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning, betalas partiell vårdpenning likväl inte förrän tiden för betalning av förmånerna har löpt ut enligt sjukförsäkringslagen.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen för- _____ utsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 15 september 2009

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Paula Risikko*

Lag

om ändring av 13 § i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 13 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1078/2002 och 1227/2003, som följer:

Gällande lydelse

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller anställningsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning. En förälder eller annan vårdnadshavare har under samma förutsättningar rätt till partiell vårdpenning även under barnets första och andra läsår inom den grundläggande utbildningen och under läsåret innan barnet börjar i läropliktsskola, om barnet då som läropliktigt deltar i förskoleundervisning. Om barnet omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. lagen om grundläggande utbildning, föreligger dock på nämnda villkor rätt till partiell vårdpenning till utgången av barnets tredje läsår inom den grundläggande utbildningen.

Partiell vårdpenning betalas inte när barnets förälder eller en annan vårdnadshavare för barnet själv sköter barnet och får stöd för hemvård av barn.

Partiell vårdpenning betalas inte för den tid för vilken familjen har rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning eller partiell föräldrapenning. Om familjen inte har rätt till moderskaps-, faderskaps-, föräldra- eller partiell föräldrapenning, betalas stödet likväl inte förrän den ovan avsed-

Föreslagen lydelse

13 §

Partiell vårdpenning

En i Finland faktiskt bosatt förälder eller en annan vårdnadshavare, som har ett barn under tre år och som är anställd i ett tjänste- eller anställningsförhållande där arbetstiden på grund av vården av barnet i medeltal uppgår till högst 30 timmar i veckan, har rätt till partiell vårdpenning. *Rätt till partiell vårdpenning har på samma villkor också en förälder eller en annan vårdnadshavare som är verksam som företagare och som har en sådan försäkring som avses i lagen om pension för företagare (1272/2006) eller som är verksam som lantbruksföretagare och har en sådan försäkring som avses i 10 § i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006). Båda föräldrarna eller vårdnadshavarna har rätt till partiell vårdpenning för samma kalendermånad, om de inte samtidigt är borta från arbetet för vården av barnet.*

En förälder eller annan vårdnadshavare har på de villkor som anges i 1 mom. rätt till partiell vårdpenning även under barnets första och andra läsår inom den grundläggande utbildningen och under läsåret innan barnet börjar i läropliktsskola, om barnet då som läropliktigt deltar i förskoleundervisning. Om barnet omfattas av förlängd läroplikt enligt 25 § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning, föreligger dock rätt till partiell vårdpenning till utgången

Gällande lydelse

da tiden enligt sjukförsäkringslagen har löpt ut. Stödet betalas inte heller för den tid då särskild moderskapspenning utbetalas.

Den partiella vårdpenningen är 70 euro per kalendermånad.

Båda föräldrarna eller vårdnadshavarna har rätt till partiell vårdpenning för samma kalenderperiod, förutsatt att de inte håller i 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen (55/2001) avsedd partiell vårdledighet samtidigt.

Föreslagen lydelse

av barnets tredje läsår inom den grundläggande utbildningen.

Den partiella vårdpenningen är 90 euro per kalendermånad.

Partiell vårdpenning betalas inte om barnets förälder eller annan vårdnadshavare för barnet själv sköter barnet och får stöd för hemvård av barn. Partiell vårdpenning betalas inte heller för den tid för vilken familjen har rätt till särskild moderskaps-, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller till partiell föräldrapenning. Om familjen inte har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning, betalas partiell vårdpenning likväl inte förrän tiden för betalning av förmånerna har löpt ut enligt sjukförsäkringslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
